

- Васильева, А. Черноморець. – Київ: Лебідь, 2002. – 160 с.
5. САПР ГРАЦІЯ / Высокие компьютерные технологии швейной промышленности / Сапр – проектирование и конструирование / [Электронный ресурс] / режим доступа: anhttp://www.saprgrazin.com/articles, php.

Людмила Романенко
(Богуслав, Україна)

ФЕНОМЕН ЕТНОДИЗАЙНУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦЯ

У статті теоретично обґрунтовано феномен етнодизайну та досліджено його вплив на національну свідомість українця і необхідність поширення його в сучасній культурі.

Ключові слова: дизайн, етнодизайн, свідомість, етнічність

The article theoretically grounded ethnodyzaynu phenomenon and investigated its effect on the Ukrainian national identity and the need to spread it in modern culture.

Keywords: design, ethnodyzayn, consciousness, ethnicity.

Постановка проблеми. Визнаючи важливу роль національної свідомості у процесі державотворення, зауважимо, що національне відродження – це не просто усвідомлення народом своєї етнічної єдності, національної неповторності. Воно пов'язане з усім цілеспрямованим процесом життєдіяльності людей тієї чи тієї нації, формуванням особи як суб'єкта національної свідомості. Феномен етнодизайну намагалася осмислити кожна епоха, але ця проблема залишається недостатньо вивченою в нових умовах глобалізації, як універсальне явище, що поступово поширюється на всі сфери людської діяльності, етнодизайн потребує системного і послідовного дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню сутності етнодизайну та його вплив на свідомого українця є в працях філософів (М.Бердяєва, Г.Вашенка, Б.Кроче, В.Онищенко, Г.Сковороди, О.Лосєва, П.Юркевича, О.Кульчицької, та ін.), істориків (М.Грушевського, І.Огієнко, М.Поповича), ідеї наближення дизайну до культурних традицій нації знайшли відображення в працях сучасних науковців з дизайну: Є.Антоновича, Н.Біловола, Г.Гребенюка, В.Даниленка, С.Мигаля, Л.Оршанського, А.Чебикіна, О.Хмельовського, Н.Чуприни та ін.

Результати дослідження. Відомо, що мистецтво є феноменом людської свідомості. Сутнісну основу мистецтва становлять: етнічне, національне і загальнолюдське.

Етнічне – це те, що пов'язане з належністю до певного народу. У нинішній час увага до етносу, етнічних ознак в народонаселенні планети надзвичайно велика, оскільки нових форм набуває рівень міжетнічних відносин. З одного боку з появою таких засобів спілкування, як телефон, інтернет іде тенденція до глобалізації і, як наслідок, стирання границі між різними етнічними групами. З іншого боку, поділ країн на «багаті» та «країни третього світу», політичні конфлікти, дискримінація та таке інше веде до підсилення цієї границі між етнічними групами. Таким чином, перед нами постає проблема: як зберегти культурні цінності, що є притаманні окремим народам, і при цьому примножити глобальні (загальнолюдські) цінності, бути «відкритими» до нового.

Мистецтву притаманна властивість – нести в собі конкретне вираження художнього генія, художніх прагнень народу. Воно також обов'язково має відповідний культурно-історичний ґрунт, на якому завдяки зусиллям творців проростають зерна нових надбань і досягнень. Національна самоідентифікація громадян України –

запорука безпеки і соборності держави. В сучасному космополітичному суспільстві все менше лишається місця для традиційної культури. Наш одяг, їжа, житло, побут все частіше мало чим відрізняється від жителів інших країн. Однак, є сфери нашого життя, які ми продовжуємо берегти – традиційні вірування, звичаї і особливості декоративно-прикладного мистецтва [5].

Завдяки етнодизайну здійснюється зв'язок поколінь, а через задоволення художніх потреб реалізується соціальне призначення мистецтва. Тому звернення до національного є на сьогодні одним із головних засобів самозбереження.

Соціальна та педагогічна значущість проблеми формування національно-культурної свідомості підрастаючого покоління, знайшли свій відгук у працях відомих науковців, таких, як Н. Вишнякова, Є. Горунович, С. Діденко, О. Ковальов, С. Коновець. Вони наголошують на важливості використання народного мистецтва як засобу формування національної свідомості, яке унікальним чином інтегрує у собі побутові, мистецькі та педагогічні традиції.

У суть етнодизайну закладена інформація, що закріплює знання про всесвіт і закони природи, а також про відносини між людьми, опредмечує колективний досвід, що переходить від покоління до покоління відповідно до мови, звичаїв та традицій. У цьому випадку середовище з'являється одним із засобів комунікативної діяльності, що зв'язує людей через простір і час. Простір складно сприймається людиною без матеріальних предметів, що перебувають у ньому, насиченості життям і духовними процесами. Твори декоративного мистецтва – не мертві символи, а живі записи людських справ, прагнень, почуттів, задумів. Вони активно впливають на створення нових духовних цінностей, підтримуючи і посилюючи інтерес до творів мистецтва, пам'ятників історії й культури, до національних звичаїв та обрядів, стимулюють розвиток культури народу.

Предметно-просторове середовище, що створює навколо себе людина й розгортає свою життєдіяльність, виступає у вигляді організованого простору, наповненого величезним обсягом інформації про суспільство, нескінченно різноманітною системою предметів і їхніх компонентів. За допомогою декоративно-прикладного мистецтва органічно передавався у спадок художній генокод, який постійно збагачувався новими елементами, тонкими нюансами композиційно-колеристичного вирішення в рамках вироблених канонів в окремих осередках України.

У форми предметного середовища закладена інформація, що закріплює знання про всесвіт і закони природи, а також про відносини між людьми, опредмечуваний колективний досвід, що переходить від покоління до покоління. У цьому випадку середовище з'являється одним із засобів комунікативної діяльності, що зв'язує людей через простір і час, надає їм інформацію, формує національну свідомість та приналежність. Зокрема, О.Ф.Найден вважає, що взаємодія мистецтва з факторами середовища створює ту складну надбудову, яка, по суті, впливає на розвиток базисних елементів і формує місцеві ознаки, загальновидову і загальностильову моделі. Середовище містить в собі «поживні речовини», тобто енергію та інформацію, необхідні для існування і розвитку мистецтва. На думку Л. Виготського, "мистецтво... ніколи прямо не народжує з себе тієї чи іншої практичної дії, воно лише готує організм до цієї дії". Однак значно глибиннішими є "наслідки впливу" мистецтва, коли воно здатне схилити людину до рішучих вчинків і навіть змінити її життя, а по відношенню до суспільства – викликати значні переміни в настроях, переконаннях і діях тих чи інших соціальних груп. Встановлення гармонії між запитами і потребами людини, з одного боку, і її ідейно-моральним розвитком, з іншого, значною мірою залежить від етнічної культури. Науковцями доведено тісний зв'язок між прихильністю людини до мистецтва і сформованістю її ідейно-моральних позицій.

Втрата традиційних мотивуючих факторів викликає зміни в мистецтві на видовому рівні: види відмирають або втрачають активність. У період різких суспільних

змін критичне відношення до традиційного предметного середовища доходить до крайнощів, до насильницької заміни одних форм іншими [3, с.18].

Світоглядні погляди на сутність штучно створюваного середовища перебування людини сприяли усвідомленню комплексної й багаторівневої природи етнодизайну як соціально-функціонального явища, детермінованого суспільними закономірностями. Визнання правомірності цієї тези відкриває нові можливості поглибленого дослідження співвідношення утилітарних і художньо-естетичних компонентів речей, взаємозв'язку конструктивних і декоративних початків, взаємодії краси й користі, зручності й міцності, словом, усього того, що становить сутнісні основи дизайну в його світоглядному контексті для людини. Саме ці компоненти етнодизайну дотепер не перестають залишатися предметом, що не припиняється дискусій вчених і практиків.

Даниленко В. зазначає: «дизайн має двоїсту природу з огляду на об'єднавчо-роз'єднавчі процеси, що відбуваються у світі: з одного боку, він сприймає від навколишнього світу інтеграційні, міжнаціональні віяння та, модифікуючи їх, віддає у тому ж інтернаціональному вигляді. З іншого боку, дизайн намагається творити й у річищі пошуків власної ідентичності окремих націй, відтворюючи у своєму продукті унікальність» [1, с. 12].

Отже, продуктивним науковим методом об'єктивації цілісної картини мимовільного розвитку сучасного етнодизайну, що переборює фрагментарні описи дизайну, на наш погляд, виступає розгляд цього явища як суб'єкт певної соціокультурної системи суспільства, у якій концептуальні, формаційні, комунікаційні, технологічні підходи до дизайну об'єктивуються процесами соціокультурної організації, регуляції й комунікації.

Таким чином, етнодизайн – це еволюційний процес, який ґрунтується на спадковості багатовікових традицій і поступовому нагромадженні знань і набутті нових його рис. Це важлива художня цінність, що виконує численні функції – пізнавальну, комунікаційну, естетичну, збагачується новими аспектами естетичного звучання, його інформаційна складова формує свідомість сучасного українця. Потрібно вивчати нові тенденції розвитку цього феномена, в якому знаходить самовираження геніальність українського народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко В.Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури ХХ століття (національний та глобалізаційний аспекти): дис. ... доктора мистецтвознавства: 05.01.03 / Даниленко Віктор Якович. – Харків, 2006. – 401 с.
2. Криволапов М.О. Художня критика і проблеми осмислення мистецької спадщини / Мистецтво України. Вип..1. – К.: 2000. Спалах, 2000, – С. 11-12.
3. Найден О. Ф. Орнамент українського народного розпису/ О.Ф.Найден// Витоки, традиції, еволюція. - К., 1989. - 261с.
4. Станкевич М. Утилітарність декоративного мистецтва / М.Є. Станкевич // Мистецтвознавство'04: [зб. наук. праць] / Гол. ред. М.Є. Станкевич. – Л.: Інститут народознавства, 2004. – С. 9-18.
5. Роль народної творчості та декоративно-прикладного мистецтва в естетичному розвитку учнів. Переоцінка цінностей декоративного мистецтва в пострадянський період. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://batik-art.kiev.ua/articles/article1>

УДК 378.04:745/749

Володимир Томашевський
(Кривий Ріг, Україна)

ВІД ДИЗАЙН-ОСВІТИ ДО ДИЗАЙНУ СВІДОМОСТІ! (ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У СИСТЕМІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ)

Проблема професійної підготовки майбутніх дизайнерів в системі ВНЗ. У